

Aktiivtöö. Võitjad

Teema: konflikti lahendamine.

Alateema: konfliktide lahendamine.

Õpitulemused. Õpilane:

- teab erinevaid konfliktide tekke põhjuseid;
- selgitab konflikti häid ja halbu külgi ning aktseptib konflikte kui osa elust*;
- teab konfliktide lahendamise tõhusaid viise ja demonstreerib neid õpituatsioonis*;
- analüüsib enda konfliktilahendamisviise.

Vajalikud materjalid. Töölehed.

Taust. Konflikte võib vaadelda inimsuhete loomuliku osana. **Konflikt on teravnenud vastuolu inimeste vahel, millega kaasnevad negatiivsed tunded, mis takistavad mõtlemist ning otsuste vastuvõtmist.** Vastuolud võivad ilmneda kahe osapoole huvides, vajadustes või väärtushinnangutes, mis mõjutavad inimese käitumist. Mõned inimesed lahendavad konflikte nii, nagu nad on seda õppinud oma vanematelt või sõpradelt. Teised inimesed kasutavad teisi käitumisstrateegiaid, et kaaslaste ees enesekindlate ja võimukatena näida. Oma tavapäraste käitumismallide analüüsimine konfliktituatsioonides aitab leida efektiivsemaid teid tüli lahendamiseks. Nii saab käituda turvalisemalt ka uimastitega seotud konfliktituatsioonides.

Tunni sissejuhatus. Küsige õpilastelt, miks konfliktid tekivad ning milliseid viise nad teavad konfliktidega toimetulekuks. Selgitage, et konfliktid tekivad, kui inimesed ei nõustu kaaslaste seisukohtadega (erinevad huvid, vajadused, väärtushinnangud) ega nende käitumisega. Mõnikord hakatakse teise osapoolega võitlema, kas sõnaliselt või füüsiliselt. Teinekord aga juhtub, et inimene on kellegi peale väga vihane või solvunud, kuid teeskleb, nagu poleks midagi juhtunud, hoiab oma negatiivsed tunded endale ega näita midagi välja. On aga veel üks võimalus – asuda tekkinud ebameeldivat olukorda lahendama.

Põhitegevused

1. Küsige õpilastelt, kas nad teavad, mis tähendab väljend *konflikti lahendamine*? Arutlege ja esitage definitsioon: **konflikti lahendamine on otsustusprotsess, kuidas lahendada vastuolu.**
2. Lugege õpilastele ette Jaanika juhtum. Paluge neil iseseisvalt või paaris esitada ettepanekuid, kuidas Jaanika võiks olukorra lahendada.

Jaanika juhtum

Iga päev, kui Jaanika läheb kooli sööklasse, möödub ta hoiukappide juures askeldavatest poistest, kes teda narrima hakkavad. Jaanikat häirib see väga, kuid ta ei tea, kuidas oleks õige käituda.

Õpilaste võimalikke vastuseid.

Jaanika võiks...

- ... poiste peale karjuda (vastandumine).
- ... mõnd neist lüüa, sundides nii kõik vait jääma (vastandumine).
- ... kutsuda kohale oma vanem vend, et see poistele kätte maksaks (vastandumine).
- ... teha nägu, nagu ei läheks narrimine talle korda (konflikti vältimine).
- ... valida teise tee sööklasse minekuks (konflikti vältimine).
- ... püüda poistega rahulikult rääkida (probleemi lahendamine).

- ... rääkida juhtunust õpetajale (probleemi lahendamine).
- ... rääkida juhtunust kooli direktorile (probleemi lahendamine).

Kirjutage laste pakutud vastusevariandid tahvlile.

3. Selgitage õpilastele, et inimesed käituvad konfliktisituatsioonis erinevalt ning on olemas kolm viisi konfliktis olukorras reageerida. Iga viis viib erinevale tulemusele.

Konflikti vältimine. Inimene teeskleb, nagu poleks tal probleemi, või muudab oma seisukohti, kuigi ei ole teise seisukoha või käitumisega nõus.

Vastandumine (e konfrontatsioon). Inimene astub isikule, kelle seisukohtade või käitumisega ta nõus ei ole, vastu kas sõnadega (nt karjudes) või füüsilist jõudu kasutades (tõugates või lüües).

Probleemi lahendamine. Inimene teeb kaaslasega, kellega ta nõus ei ole, koostööd, eesmärgiks kokkuleppele jõuda, oma seisukohti teise omadega kohandada või järeleandmisi teha (kompromissi saavutada).

4. Vaadake üle tahvlile kirjutatud vastused ning paluge õpilastel otsustada, milliste konflikti lahendamise viisidega oli tegemist (vt punkt 2 sulgudes olevaid selgitusi).
5. Paluge õpilastel täita tööleht 1. Pärast töö lõpetamist laske lastel vastused ette lugeda. Paluge lastel, kelle vastused olid valed, need töölehtedel kindlasti ära parandada.
6. Rõhutage, et enamasti on kõige paremaks konflikti lahendamise viisiks **probleem ära lahendada**. Samas tuleb elus ette ka ebatavalisi olukordi, kus kõige mõistlikum konflikti lahendamise viis on vältimine (sh põgenemine). Selline olukord tekib näiteks siis, kui grupp agressiivselt meelestatud teismelisi läheneb sulle tänaval. Olukordades, kus kellegi vajadustega ei ole arvestatud või on rikutud inimõigusi, on aga kõige õigem vastanduda ehk oma vajaduste ja õiguste eest seista – näiteks kui keegi ei lase sul koolisööklaasse minna, hoiab sind kinni või rikub su toidu.
7. Selgitage õpilastele, et erinevad konflikti lahendamise viisid viivad erinevatele tulemustele. Ka tulemusi võib olla kolm.

1) Nn **võitja-võitja** situatsioon, kus lahendus arvestab mõlema osapoole vajadusi. Selline tulemus kaasneb tavaliselt püüdlusega probleem koostöös lahendada. See on kõige efektiivsem lahendusviis ja selle tulemuseni jõutakse seda hõlpsamalt, mida rohkem ollakse probleemide lahendamisega tegelenud.

2) Nn **võitja-kaotaja** situatsioon, kus lahendus arvestab vaid ühe osapoole vajadusi. Selline tulemus kaasneb tavaliselt vastandumise või konflikti vältimise puhul.

3) Nn **kaotaja-kaotaja** situatsioon, kus mõlema osapoole vajadused jäävad rahuldamata. Selline on tavaliselt vastandumise tulemus.

8. Jagage õpilased väikestesse gruppidesse ning paluge suuliselt läbi arutada töölehel nr 2 olevad ülesanded. Pärast töö lõppu küsige õpilastelt tagasisidet.

Põhisõnum. Rõhutage õpilastele, et inimesed kasutavad konfliktis olukorda sattudes erinevaid käitumisviise. Oluline on meelde jätta, et konfliktide lahendamise harjumuspärased viisid kujunevad elu jooksul nagu teisedki harjumused. Juhul, kui harjutakse kasutama konfliktide lahendamisel probleemide lahendamise strateegiat, on võimalus, et konfliktist tulevad võitjana välja mõlemad osapooled.

Lõiminguvõimalused. Töö pakub võimalusi lõiminguks ajalooga (sõdade, riigipöörete ja inimõiguste eest võitlemise tagajärjed – kas need sündmused lõppesid võitja-võitja, võitja-kaotaja või kaotaja-kaotaja tulemusega?). Ka on võimalik lõiming eesti keele ja kirjanduse tundidega (näitelugude tegelaste konflitsituatsioonide analüüs, määratledes tekkinud konfliktide tüüpe ja lahendusviise).

Kasutatud kirjandus

1. Bolton, R 2007. Igapäevaoskused. Väike Vanker.
2. Botvin, G J 2009. Life Skills Training. Level Three, Grades 5/6. Teacher`s Manual, Princeton Health Press.
3. Botvin, G J 2012. Life Skills Training. Level Three, Grades 5/6. Student Guide, Princeton Health Press.

Tööleht nr 1

- **Ülesanne 1.** Loe läbi tabelis kirjeldatud konflikti lahendamise viisid ning otsusta, kas tegemist on vastandumise, vältimise või probleemi lahendamisega.
  - Kui arvad, et nii käituda tähendab vastanduda, märgi käitumisviisi ette ruudukesse **V**.
  - Kui arvad, et nii käituda tähendab konflikti vältida, märgi käitumisviisi ette ruudukesse **-**.
  - Kui arvad, et selline käitumine iseloomustab probleemi lahendamist, märgi käitumisviisi ette ruudukesse **+**.

Kritiseerimine		Karjumine		Oma vajaduste eest seismine
Süüdistamine		Solvamine		Ähvardamine
Kõne katkestamine		Oma väidete kordamine		Jutu kõrvalejuhtimine
Löömine		Üleolevate märkuste tegemine		Kohtumõistmine
Oma soovide väljaütlemine		Oma seisukohtade kaitsmine		Probleemi lahendamise edasilükkamine
Oma tunnete väljendamine		Vabandamine		Minema kõndimine
Kuulamine		Eitamine, mahasalgamine		Teise inimese ignoreerimine

Ülesanne 2. Vasta küsimustele.

- Kirjelda üht või mitut (2–3) konflikti, mis sul viimasel nädalal on esinenud.

.....

.....

.....

.....

- Vaata tabelit ja otsusta, milliseid käitumisviise sa kasutasid nende konfliktide lahendamiseks. Tõmba neile käitumisviisidele ring ümber.

.....

.....

.....

- Milliseid konflikti lahendamise viise kasutad sa igapäevaselt kõige enam, kas vastandumist, vältimist või probleemide lahendamist?

.....

.....

- Mis sa arvad, milline konfliktide lahendamise viis sobib enamike konfliktisituatsioonide lahendamiseks kõige paremini?

.....

.....

- Nimeta olukordi, kus vältiv käitumine on kõige sobivam ja vajalikum konflikti lahendamise viis.

.....

.....

.....

.....

- Nimeta olukordi, kus vastandumine on sobivaim ja vajalikem konflikti lahendamise viis.

.....

.....

.....

.....

Tööleht nr 2

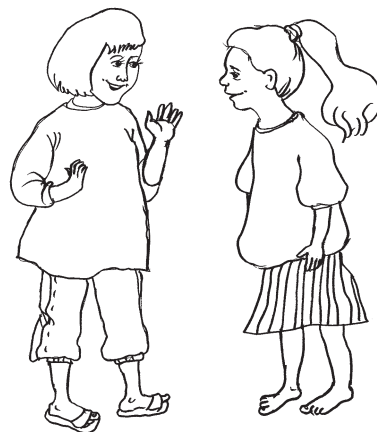
Lugege koos kaaslastega läbi kirjeldatud olukorrad ning otsustage, kuidas situatsioon erinevate konfliktilahendusviiside korral laheneks.

1. Marilin kuuleb, et tema parim sõbranna levitab tema kohta laimujutte.

Millisele tulemusele võib viia **vältimine**?

Millisele tulemusele võib viia **vastandumine**?

Millisele tulemusele võib viia **probleemi lahendamine**?

Milline oleks kõige **sobivam/parem käitumisviis** Marilini jaoks sellises olukorras? Põhjendage.

2. Mari seisab bussipeatuses ning ootab bussi, et pärast kooli koju sõita. Bussipeatusse tuleb kamp poisse naaberkoolist. Nad hakkavad teda lumepallidega loopima.

Millisele tulemusele võib viia **vältimine**?

Millisele tulemusele võib viia **vastandumine**?

Millisele tulemusele võib viia **probleemi lahendamine**?

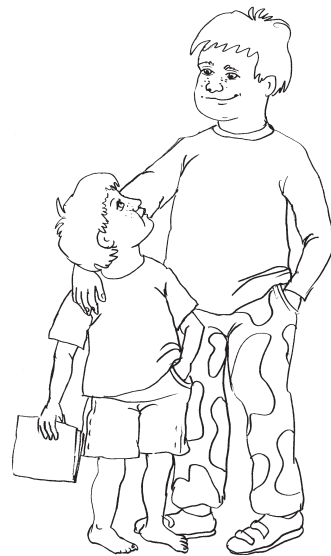
Milline oleks kõige **sobivam/parem käitumisviis** Mari jaoks sellises olukorras? Põhjendage.

3. Aleksandri väike vend käib tihti tema toas, ajab tema kooliasjad segamini, võtab vahel tema asju ning viib oma tuppä. Aleksander on palju kordi vennale öelnud, et too ei puutuks tema kooliasju, aga vend ei kuula ning teeb seda ikka ja jälle.

Millisele tulemusele võib viia **vältimine**?

Millisele tulemusele võib viia **vastandumine**?

Millisele tulemusele võib viia **probleemi lahendamine**?

Milline oleks kõige **sobivam/parem käitumisviis** Aleksandri jaoks sellises olukorras? Põhjendage.